

XXIX. školsko Natjecanje iz hrvatskoga jezika

1. veljače 2024.

četvrti (IV.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

80

Upute natjecateljima **koji ispit pišu na papiru**

1. Ispit se piše 90 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba čitljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi prepraviti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati prepravak odgovora.
Svaki natjecatelj smije u cijelome ispitu imati najviše tri prepravka.
8. Odgovori ne smiju biti pisani velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Školsko povjerenstvo:

1. _____
(predsjednik Školskoga povjerenstva)
2. _____
(član Školskoga povjerenstva)
3. _____
(član Školskoga povjerenstva)

Napiši na crte odgovore u zadatcima od 1. do 18.

1. Napiši pisanim slovima prema pravilima o pisanju velikoga i maloga početnog slova izraze otisnute velikim tiskanim slovima.

Na natjecanju _____ u organizaciji Međunarodne
(IMENUJ EGZOSVIJET)
astronomske zajednice sa sjedištem u Parizu,
_____, odabrano je 20 parova imena za
(GRADU SVJETLOSTI)
20 sustava egzoplaneta i njihove matične zvijezde. Iz priopćenja
_____ doznaje se da je zvijezda
(INSTITUTA RUĐER BOŠKOVIĆ)
WASP-63 dobila ime Kosjenka, dok je ime Regoč pripalo egzoplanetu WASP-63 B,
koji po masi najviše nalikuje na _____.
(PLANET SATURN U SUNČEVU SUSTAVU)
Natjecanje je organizirano u sklopu obilježavanja desete godišnjice

(UREDA ZA POPULARIZACIJU ASTRONOMIJE)
Međunarodne astronomske zajednice, a hrvatska imena predložili su učenici
astronomske skupine _____.
(DEVETE GIMNAZIJE U ZAGREBU)
(prema: zelenahrvatska.hina.hr)

6	
---	--

2. Upiši č ili ć u rečenice.

- a) Velike zvijezde završavaju život vra____aju____i svemiru plin iz kojega su rođene.
- b) Sinoć je primije____en neobičan bijeli trag na nebu.
- c) Nakon plivanja pod noćnim nebom kupa____i su se okrijepili
____evap____i____ima.

4	
---	--

3. Upiši ije, je ili e u rečenice.

- a) Na noćnome nebu vidjeli su se sv____leći objekti u pravilnoj formaciji.
- b) Kao ni razum____vanje slike nekoga majstora ni čitanje slike svemira nije
neposredno, nego zaht____va ključ.

3	
---	--

13	
----	--

4. Odredi vrstu podcrtanim riječima.

Orionova maglica jedna je od međuzvjezdanih maglica kojima je posut krak naše galaktike. Maglica je lako vidljiva i najjednostavnijim optičkim pomagalom usmjerenim k noćnomu nebu: četiri sjajne plave zvijezde približno istoga sjaja tvore lik trapeznoga oblika.

Orionova _____ naše _____
k _____ približno _____

4	
---	--

5. Odredi padež podcrtanim riječima. Pokrate (N, G, D, A, V, L, I) napiši na crte pokraj riječi.

Tko u današnje doba ima vremena sjesti i pogledati sve filmove iz sage o Skywalkeru, koji ukupno traju više od 20 sati? Gotovo nitko! Međutim, *Ratovi zvijezda IV: Nova nada* oduvijek je bio film koji bih uvijek mogao iznova gledati.

vremena _____ sve _____ sati _____ koji _____

4	
---	--

6. Napiši točno riječ koja u rečenici nije u skladu s normom.

Ostatci supernova, tj. eksplozija zvijezda, sastoje se od materijala zvijezde koja je eksplodirala i međuzvjezdane materijala koji udar uspije pokupiti, a maglica Rakovica izvrstan je primjer ostatka supernove.

1	
---	--

9	
---	--

7. Odredi vrstu izdvojenim surečenicama.

Kad se na satu Fizike uči o sili teži i gravitaciji, ističe se kako je Englez Isaac Newton otkrio zakon gravitacije dok je gledao kako jabuka pada sa stabla.

Kad se na satu Fizike uči o sili teži i gravitaciji, _____
ističe se _____
kako je Englez Isaac Newton otkrio zakon gravitacije _____
dok je gledao _____
kako jabuka pada sa stabla _____

5	
---	--

8. Pozorno pročitaj zadanu rečenicu i odgovori na pitanja koja se na nju odnose.

Cijeli je razred gledao u zvjezdano nebo.

a) Ispiši iz rečenice riječ koja je upotrijebljena u prenesenome značenju.

b) Odredi vrstu prenesenoga značenja u zadanoj rečenici.

c) Preoblikuj zadanu rečenicu tako da ne upotrijebiš preneseno značenje.

3	
---	--

9. Odredi službu riječima u rečenici.

Maglice su oblaci plina i lebde u prostoru.

subjekt: _____

predikati: _____, _____

atribut: _____

priložna oznaka: _____

5	
---	--

13	
----	--

10. • Napiši riječ u traženome obliku ili traženu izvedenicu.

- **Odredi glasovne promjene u traženome obliku ili izvedenici.**

a) spasilac, A jd.

traženi oblik: _____

glasovne promjene: _____, _____

b) zvijezda, zbirna imenica

tražena izvedenica: _____

glasovne promjene: _____, _____

c) hrčak, N mn.

traženi oblik: _____

glasovne promjene: _____, _____

9	
---	--

11. Ispiši dvosložne riječi iz rečenice.

Astrofizika istražuje i fizičko stanje nepristupačnih unutrašnjosti zvijezda i središta galaktika te produbljuje poznavanje temeljnih zakona prirode.

1	
---	--

12. Napiši točno tri riječi koje u tekstu sadržavaju jezičnu ili pravopisnu pogrešku.

Uz trening i dobar san za iznadprosječne sportske rezultate nužna je kvalitetna prehrana, a sportske zvijezde katkad potcjenjuju opasnost koja njihovoj karijeri prijeti od loših prehrambenih navika. Oni koji osvijeste problem, obraćaju se nutricionistici Nevenci Topić, koja im pomaže otkloniti poteškoće na koje nailaze pokušavajući se zdravije hraniti. Doktorica Topić smatra da sportaši promišljenom prehranom mogu postići da ih u karijeri prate pogotci, a ne promašaji.

3	
---	--

13	
----	--

13. Ispiši sve prednaglasnice i zanaglasnice iz rečenice.

Android Data, lik iz serije *Zvezdane staze*, časnik je na brodu *Enterprise*. Splitska glazbena skupina TBF opjevala ga je u svojoj pjesmi *Data*.

prednaglasnice: _____

zanaglasnice: _____

2	
---	--

14. Napiši tražene oblike ili izvedenice zadanih riječi tako da rečenice budu smislene.

Meteori, tj. zvijezde padalice, zrnca su svemirskoga pijeska koja brzinom od

nekoliko desetaka kilometara u sekundi _____ u atmosferu i
(ulijetati, prezent)

pritom ispare ostavljajući blještavi trag. Nestanu u _____ sekunde u
(dio, umanjenica)

_____ slojevima atmosfere, visoko iznad naših glava. Tijekom
(gust, komparativ)

kiše meteora svakoga ljeta pojavi se i _____ meteora na sat!
(stotina, prilog)

4	
---	--

15. Odredi je li u sljedećim rečenicama upotrijebljena apsolutna ili relativna sadašnjost, prošlost ili budućnost.

a) Od pojave racionalnoga mišljenja, od renesanse, filozofi i znanstvenici pokušavaju shvatiti svijet, mjeriti ga aršinom svojih teorija, sve u svemu, svesti ga na ljudsko razmišljanje.

b) Sutra ćemo otići na predavanje u zvjezdarnicu.

c) Da ti nije palo na pamet propustiti meteorsku kišu!

3	
---	--

9	
---	--

16. a) Odredi vrstu leksičko-semantičkoga odnosa između podcrtanih riječi u rečenicama.

Film u koji je malo tko vjerovao, *Ratovi zvijezda*, zbog svoje se planetarne popularnosti pretvorio u najveću filmsku franšizu. Obožavatelji znanstvene fantastike često je smatraju zaslužnom za nastanak multipleksa.

1	
---	--

b) Obrazloži svoj odgovor.

1	
---	--

17. Pozorno pogledaj sličicu spomenika i odgovori na pitanja koja se na njega odnose.

a) Kojim je pismom napisan spomenik na sličici? _____

b) Zamjenom slova sa zadanoga spomenika latiničnim slovima dobije se

sljedeći tekst: SE ZIDA MA-
JЪ OPATЪ I RA-
DONĖ RUGOTA
DOBROSLAV(Ъ).

Kako se naziva takav postupak zamjene slova iz jednoga pisma slovom iz drugoga pisma? _____

c) Kako se zove spomenik prikazan na sličici?

3	
---	--

5	
---	--

18. U kojemu je gradu u 15. stoljeću kanonik Blaž Baronić osnovao glagoljičnu tiskaru?

1	
---	--

Zaokruži slovo ispred točnoga odgovora u zadatcima 19. i 20.

19. U kojoj su rečenici točno upotrijebljeni pravopisni znakovi?

- a) „Voliš li promatrati noćno nebo posuto zvijezdama?“, pitao ju je zamišljeno.
- b) „Svemirske maglice“, objasnio je, „sastavljene su od prašine i plinova.”
- c) „Hitno dođi!“, povika Martin namještajući na terasi svoj teleskop.
- d) „Petre“, upita ga voditelj, „kako to da ste se odlučili baviti astronomijom?”

1	
---	--

20. Koja je od sljedećih riječi točno naglašena?

- a) astrònomija
- b) galàktika
- c) komèt
- d) zvjèzdoznanstvo

1	
---	--

21. Zaokruži točan oblik podcrtanih riječi ili točnu podcrtanu riječ.

Svi su očekivali da će Branimir, zaljubljenik u svemir koji se amaterski bavi svemirskim misterijama/misterijima, biti odabran za predstavnika razreda na proslavi u povodu Svjetskoga tjedna svemira, ali razrednica je odabrala Maju. Maja se zacrvenila/zacrvenjela kad ju je razrednica prozvala. Bilo joj je neugodno jer ju je razrednica uvijek odabirala za razredne projekte i nije joj se sviđalo to što je razredničina ljubiteljica/ljubimica. Razrednica je previdjela/predvidjela Branimirovo razočaranje, stoga je Maja odlučila razrednici poslati elektronsku/elektroničku poruku kako bi je pokušala uvjeriti da je Branimir bolji izbor.

5	
---	--

8	
---	--

Pozorno pročitaj sljedeći tekst. Svaki je odlomak teksta obrojčen radi lakšega snalaženja u tekstu. Zaokruži slovo uz točan odgovor u zadacima od 22. do 25. Napiši odgovore na crte u zadacima od 26. do 29.

Kamo su nestale zvijezde?

(1) Tamno noćno nebo posuto zvijezdama jedan je od najljepših prizora u prirodi. Prizor je to kojemu se ljudi dive već tisućama godina. I u naše vrijeme svatko bi trebao imati mogućnost vidjeti zvijezde, planete, Mliječni put, komete i svemirske maglice jer tako dolazimo u neposredan dodir s prirodom. Nažalost, milijuni svjetala u naseljenim mjestima širom svijeta u posljednjih 40 godina izbrisali su zvijezde s našega neba.

(2) Istraživanje svjetlosnoga onečišćenja provedeno sa satelita pokazuje da 99 posto stanovništva Sjeverne Amerike i Europe na noćnome nebu više ne može vidjeti Mliječni put. Našoj je djeci sad Milky Way samo čokolada! Svjetla gradova i cesta raspršuju se u zraku, zbog čega čitava atmosfera lagano svijetli žutom ili blijedo narančastom svjetlošću. Ona jako ometa ili posve onemogućuje astronomska promatranja. U novije vrijeme ni stanovnici manje naseljenih područja nisu u povoljnijoj situaciji jer je sve teže naći prostor bez javne rasvjete.

(3) Astronomi amateri više ne mogu promatrati zvjezdano nebo „iz svojega dvorišta”, već moraju putovati desetcima i stotinama kilometara kako bi našli mjesto na kojemu je nebo tamno. I profesionalni astronomi rade u lošim uvjetima. Rijetka su mjesta na Zemlji na kojima možete uživati u ljepoti zvjezdanoga neba i svakim ih je danom sve manje. Nekad je bilo dovoljno napraviti zvjezdarnicu daleko od grada, ali danas to više nije dovoljno. Gradska svjetla vide se s velikih udaljenosti i obasjavaju noćno nebo, pri čemu osvijetljeni oblaci i sami postaju izvorima svjetla.

(4) Svjetlosno onečišćenje nije problem samo astronomima, već i životinjama. Za razliku od ljudi one se u takvim uvjetima ne znaju boriti za opstanak. Svjetlosno onečišćenje ometa gniježđenje ptica – broj gnijezda na određenim područjima znatno opada, a na mnogima ih više ni nema. Jaka svjetla zaslepljuju ptice, pa se sudaraju s različitim građevinama. Također, mnogi insekti stradaju kad se previše približe rasvjetnim tijelima, što dovodi do neravnoteže u ekosustavu. Naravno, umjetno svjetlo utječe i na ljude – prouzročuje poremećaje sna i životnoga ritma te hormonske poremećaje.

(5) I mi se u Hrvatskoj moramo suočiti s problemom svjetlosnoga onečišćenja i njegovim negativnim utjecajem na astronomska opažanja i okolinu općenito. Riječ je o još jednome izvoru onečišćenja okoliša, koji prepoznajemo tek u novije vrijeme, u koje je došlo do velikoga povećanja emisija svjetlosti iz umjetnih izvora, uglavnom iz velikih urbanih područja, na kojima se često nalaze nezasjenjene i nestručno postavljene svjetiljke vanjske rasvjete.

(6) U Hrvatskoj svjetlosnomu onečišćenju najviše pridonose velika urbana područja, kao što su Zagreb i okolica, Rijeka i okolna mjesta uz obalu, Split, Osijek i drugi veći gradovi. Najpovoljnija je situacija u Ličko-senjskoj županiji, ali i tamo se postupno pogoršava.

(7) Naravno, rješenje nije da Hrvatska po noći bude u mraku – noćna je rasvjeta nesumnjivo nužna. Međutim, nužna je kvalitetnija rasvjeta, rasvjeta koja svijetli prema tlu, gdje je svjetlost potrebna, a ne prema nebu, gdje nikomu ne koristi. Dobra rasvjeta nije prejaka, ne osvjetljava nebo i pridonosi racionalizaciji trošenja električne energije. Svjetlosno onečišćenje moguće je sanirati potpunom zamjenom neodgovarajućih svjetiljki svjetiljkama koje odgovaraju ekološki prihvatljivim normativima.

(8) Konačno, skrb za kvalitetu noćnoga neba u skladu je s UNESCO-ovom *Općom deklaracijom o pravima budućih generacija*, prema kojoj buduće generacije imaju pravo na neokrnjenu prirodu i čist okoliš, uključujući pravo na čisto nebo.

(prema: Marin Fonović, *Svjetlosno onečišćenje*)

22. Kojim je funkcionalnim (pod)stilom napisan polazni tekst?

- a) zakonodavno-pravnim b) književnoumjetničkim
c) popularnoznanstvenim d) razgovornim

1	
---	--

23. Koja je osnovna misao teksta?

- a) da u Hrvatskoj svjetlosno onečišćenje nije alarmantno kao u svijetu
b) da se svjetlosno onečišćenje može i treba ublažiti
c) da astronomi više ne mogu promatrati svemir
d) da je nebo nepovratno onečišćeno

1	
---	--

24. Koja je namjena teksta?

- a) opisati svjetlosno onečišćenje u Sjevernoj Americi, Europi i Hrvatskoj
b) osigurati da se za buduće generacije riješi pitanje onečišćenja prirode
c) potaknuti da se poduzmu mjere za smanjenje svjetlosnoga onečišćenja
d) upoznati borce za prava životinja s utjecajem umjetne svjetlosti na životinje

1	
---	--

3	
---	--

25. Što o umjetnoj svjetlosti nije iskazano u tekstu?

- a) Umjetna svjetlost onečišćuje okoliš.
- b) Umjetna svjetlost narušava ekosustave.
- c) Umjetna svjetlost uništava nebeska tijela.
- d) Umjetna svjetlost odražava se u oblacima.

1	
---	--

26. Koji modifikator u prvome odlomku upućuje na autorov stav?

1	
---	--

27. Na što se odnosi podcrtana riječ u sljedećoj rečenici u drugome odlomku?

Ona jako ometa ili posve onemogućava astronomska promatranja.

1	
---	--

28. U kojemu je odlomku upotrijebljena ironija?

1	
---	--

29. Navedi, prema tekstu, tri negativna učinka postojeće rasvjete u gradovima.

1. _____

2. _____

3. _____

3	
---	--

7	
---	--